

Yttrande över Region Stockholms samrådsförslag till ny regional utvecklingsplan (RS 2024-0344)

Karolinska Institutet (KI) har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerat samrådsförslag. KI överlämnar härmed yttrandet.

KI fokuserar sina kommentarer till de förslag på mål och prioriteringar som rör folkhälsa, life science, hälso- och sjukvård, samt forskning och utbildning, vilka är av avgörande betydelse för Stockholmsregionens långsiktiga utveckling. KI vill understryka vikten av att akademins och lärosätenas roll lyfts fram på ett tydligare sätt i det granskningsförslag som Region Stockholm ska utarbeta som nästa steg.

KI ställer sig positiv till samrådsförslaget vision och de tre övergripande konkretiserande målen som tar avstamp i att Region Stockholm ska verka för att vara Europas mest attraktiva och hållbara storstadsregion att bo, leva och verka i.¹

¹ De tre övergripande målen för regionens utveckling är: En jämlik, trygg och inkluderande region med god livsmiljö, En ledande kunskaps- och tillväxtregion och En tillgänglig och robust region utan klimatpåverkande utsläpp

Angående de sju identifierade styrkorna anser KI att de tre identifierade styrkorna "livskvalitet, närheten till natur och stad samt människorna" är värden av mjukare karaktär än de övriga fyra identifierade mer instrumentella styrkorna. Utöver detta vill KI framföra följande:

Styrkor – Livskvalitet och Närheten mellan natur och stad

KI anser att de två identifierade styrkorna livskvalitet och närheten till natur och stad hör ihop. Dessa två identifierade styrkor bör slås samman under samma "logiska paraply" och lyftas som en förutsättning/utgångspunkt för de identifierade styrkorna "innovativt och konkurrenskraftigt näringsliv" samt "motor i den gröna omställningen".

Stockholmsregionens direkta närhet till olika friluftsområden och invånarnas tillgång till såväl skärgård som grönområden och skog är unik i många avseenden. Att vara ute i naturen kan ge många hälsovinster för både den fysiska och psykiska folkhälsan. KI vill därmed understryka att invånarnas tillgång till friluftsområden och så kallade gröna kilar samt den medföljande möjligheten till att utöva olika friluftaktiviteter har en avgörande positiv inverkan på folkhälsan och invånarnas livskvalitet. Närheten till grönområden och natur i Stockholmsregionen bör betraktas som en ytterst hälsofrämjande resurs som på relativt kostnadseffektivt sätt kan generera möjligheter att utjämna hälsoskillnader mellan områden, grupper och invånare.

Styrka – Framgångsrika forskningsmiljöer och hög kompetens och arbetsmarknad

KI anser att även framgångsrika utbildningsmiljöer bör synliggöras på ett tydligare sätt, då en grundläggande förutsättning för forskningens livskraft är just utbildning på alla nivåer, det livslånga lärandet och folkbildningstraditionen som nu lyfts under styrkan "hög kompetens och arbetsmarknad". I detta sammanhang vill KI även lyfta fram det unika samarbetet som bedrivs inom universitetsalliansen Stockholm trio som bland annat satsar på att bygga stärkande och konkurrenskraftiga strukturer för utbildning och forskning i Stockholmsregionen. Stockholm ska vara en studentvänliga stad med goda förutsättningar för studenter att leva och bo i.

Angående de fem identifierade utmaningarna vill KI framföra följande:

Utmaning – Hur kan vi växa på ett hållbart sätt när invånarna blir fler?

KI vill här understryka vikten av att bevara gröna ytor i stadsmiljöer, för att främja folkhälsan generellt samtidigt som förekomsten av gröna ytor kan motverka s.k. heat island-effekter vid extrema värmeböljor i framtiden. Utbredningen av gröna ytor och värnandet av befintliga grönområden i Stockholmsregionen bör beaktas med varsamhet i relation till den ökade efterfrågan på utbyggnaden av bostäder, infrastruktur, transporter etc. Det är viktigt att Region Stockholm gör långsiktigt hållbara avvägningar när konkurrensen om marken hårdnar och olika intressen ställs mot varandra.

Utmaning – Hur kan vi minska skillnaderna i livsvillkor och öka tryggheten?

KI ser positivt på de förslagna mål och prioriteringar som synliggör och understryker vikten av att främja en god folkhälsa och att minska hälsoklyftorna för invånarna i regionen. Dock vill KI se ett tydligare fokus på att integrera hälsofrämjande insatser inom alla politikområden. KI anser att det finns potential att stärka det preventiva folkhälsoarbetet ytterligare genom att tydliggöra konkreta mål och adekvata åtgärder som stödjer invånarnas fysiska och psykiska hälsa för att minska skillnaderna i invånarnas livsvillkor och öka tryggheten. En god och systematisk samverkan mellan olika aktörer och instanser är här avgörande.

Skillnaderna i invånarnas livsvillkor och hälsa inom regionen är en reell utmaning. Som samrådsförslaget synliggör är skillnaderna påtagligt stora mellan olika bostadsområden, och en stor andel (1/4) av befolkningen har låga inkomster och sårbara livsvillkor vilket får tydliga konsekvenser. Det är viktigt att den nya regionala utvecklingsplanen tydligt adresserar behovet av jämlik vård i hela regionen, med särskild hänsyn till geografiska och socioekonomiska skillnader. Att säkerställa att alla invånare har lika tillgång till vård,

oavsett bakgrund eller bostadsområde, är en viktig grund för en välfungerande och hållbar vårdsektor.

KI anser det eftersträvansvärt att Stockholmsregionen utvecklar fler samverkansinitiativ mellan hälso- och sjukvården, kommunerna och den ideella sektorn för att främja en god folkhälsa. Relevanta samhällsinstanser måste förstärkas med mer resurser för att underlätta dessa processer i utsatta områden där behoven är som större. Samhället riskerar annars att gå isär, vilket också avspeglas i den ökade kriminalitet och otrygghet som samhället nu bevittnar. Detta är att betrakta som en reell och alltmer påtaglig utmaning i och för regionen och dess invånare. Det granskningsförslag som nu ska utarbetas bör särskilt tydliggöra sambandet mellan socioekonomisk status och hälsa samt inkludera insatser för att motverka de negativa hälsoeffekterna som socioekonomiska klyftor genererar.

Barn och ungdomar behöver fångas upp tidigt i meningsfulla aktiviteter (t.ex. friluftsliv), skolor behöver förstärkta resurser för att ge barn och ungdomar möjligheter till vidare studier och folkbildning. Socialtjänsten behöver även samverka i större utsträckning med skolor och andra lokala aktörer för att möjliggöra tidiga insatser, föräldrastödsprogram bör erbjudas brett i regionen.

Utbudet och tillgängligheten av hälso- och sjukvård måste ökas där sjuklighet och ohälsa är vanligare förekommande, eftersom närhet till vård ökar utnyttjandet av vård vilket kan stärka folkhälsan generellt sett i mer exponerade och utsatta områden. Därmed vill KI understryka vikten av att Region Stockholm förespråkar att satsningar på primärvården i socioekonomiskt utsatta områden är viktiga för invånarna.

En central fråga i den regionala utvecklingsplanen som bör beaktas är hur hälso- och sjukvården i Stockholmsregionen kan utvecklas för att möta de framtida behoven hos en växande och åldrande befolkning. KI instämmer i att tillgången till jämlik vård, både geografiskt och socioekonomiskt, är en grundläggande aspekt för en

hållbar storstadsregion. Emellertid saknas det en tillräckligt djupgående analys av hur de demografiska förändringarna kommer att påverka vårdbehovet och vårdens kapacitet för Stockholmsregionen som bör vara ett föredöme, då vi har den direkta närheten till Europas främsta sjukhus, Karolinska Universitetssjukhuset.

Utmaning – Hur kan vi möta klimatmålen och skapa en motståndskraftig och robust region?

Att möta klimatmålen är en väsentlig, stor och komplex utmaning. KI anser därför att denna fråga bör ges mera utrymme och beskrivas mer ingående under en separat punkt. Utmaningen kräver insatser på en mängd olika plan, inte minst inom utbildning och forskning. Ett större fokus behöver läggas på klimatbelastningen och hur regionens olika aktörer ska arbeta och samverka för att minska klimatbelastningen framgent. Nu tas enbart energiförsörjningen upp och att ökad elektrifiering behövs för framför allt transportsektorn.

KI vill understryka att utmaningen även ligger i att göra övriga verksamheter mindre klimatbelastande. Exempelvis står jordbruket, industrin och hälso- och sjukvården för väsentliga andelar av regionens klimatbelastande utsläpp och avfall. För att minska utsläpp från hälso- och sjukvården behövs omfattande satsningar på sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande verksamheter.

Gällande avsnittet om en tillgänglig och robust region utan klimatpåverkande utsläpp bör det finnas separata beskrivningar av visioner som gäller 1) minimering av klimatpåverkan från regionens aktiviteter och 2) regionens resiliens/hantering av konsekvenser av de klimat- och miljöförändringar som pågår.

Avsnittet tar vidare upp energiproduktion och transporter vad gäller minimering av klimatpåverkande utsläpp vilket är bra. Dock saknas det en mer heltäckande bild av källorna för klimatpåverkande utsläpp. Samtliga stora utsläppskällor i regionen behöver stå i fokus för att nå visionen om en region utan klimatpåverkande utsläpp.

Utmaning – Hur kan vi stärka vår internationella konkurrenskraft i en växande global konkurrens?

Life science är en av de största sektorerna i Stockholmsregionens näringsliv, och spelar en betydande roll för att säkerställa ekonomiskt välstånd, resiliens, samt att utveckla Sverige vidare som en ledande kunskaps- och forskningsnation. I detta arbete har universiteten en nyckelroll utifrån såväl excellent forskning och innovation som kompetensförsörjning genom att bedriva utbildning på grund- och avancerad nivå. KI har högt ställda ambitioner om att vara en motor inom life science internationellt, nationellt och regionalt. KI är därför en aktiv partner i såväl regeringens som Stockholmsregionens life science-arbete där samverkan är avgörande för att nå fortsatt framgång. Genom detta arbete bör Region Stockholm använda sig av akademien på ett mer framträdande sätt för att skapa gynnsammare förutsättningar för rekrytering av internationella talanger och spetskompetens. Först därigenom kan Stockholmsregionens internationella position inom forskning och innovation stärkas långsiktigt.

KI instämmer i samrådets konstaterande om att såväl identifierade styrkor som utmaningar kräver en god samverkan mellan olika aktörer samt gemensamma mål och prioriteringar för en hållbar och framgångsrik utveckling av Stockholmsregionen. FN:s hållbarhetsmål och Agenda 2030 är en bra gemensam utgångspunkt för den föreslagna visionen, då de synliggör behovet av att olika aktörer samverkar på olika nivåer för att tillvarata synergier och motverka målkonflikter.

Stärkt beredskap i hela samhället

Avslutningsvis vill KI understryka vikten av att utveckla och stärka den civila beredskapen inom regionen och att dess verksamheter rustas för olika former av samhällsliga kriser och konflikter. KI vill här lyfta fram betydelsen av universitetets satsning på etablerandet av Centrum för hälsokriser som mobiliserar och koordinerar interdisciplinär expertis och kunskap inom området hälsokriser. KI:s vision är ett samhälle bättre förberett för framtida hälsokriser där universitetet bygger nästa generations hälsokrisexperter med hjälp

av forskning, utbildning och samverkan. Verksamhetens vid Centrum för hälsokriser har fokus på både hälsohot och sårbarheter vilket förutsätter djupgående samverkan med olika nationella och regionala aktörer. Centrum för hälsokriser vid KI är en slags samordnande kompetenshöjande kunskapsnod där synergier identifieras och analyseras mellan beredskap, hälsa och klimat för att minska samhällets sårbarhet och stärka människors hälsa och välmående utifrån nya krav och förutsättningar för civil beredskap och totalförsvaret.

Yttrande har utarbetats av docent Karin Leander vid Institutet för Miljömedicin (IMM), professor Bo Burström vid Institutionen för global folkhälsa, specialist Maria Schönnings och samordnare Sara Sigsjö vid avdelningen för strategiskt ledningsstöd samt Lars Asplund vid fastighetsavdelningen.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor Annika Östman Wernerson i närvaro av universitetsdirektör Veronika Sundström efter föredragning av samordnare Sara Sigsjö. Närvarande var också Medicinska föreningens ordförande Elin Törnqvist.

Annika Östman Wernerson

Sara Sigsjö

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign